

KIYIK O`TINING EKOLOGIK OMILLARIGA MUNOSABATI VA INTRODUKSIYAVIY BAHOLASH

SH.U.Mardonov

DTPI o`qituvchisi

Sh.J.Egamberdiyev

Biologiya va qishloq xo`jalik mahsulotlari texnologiyasi kafedrasida 4-bosqich talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11114966>

Annotatsiya. O`simliklarning introduktsiyasining belgilar yig`indisi baholangan hamda o`simliklarning ontogenetic va mavsumiy hayot sikllari, generative rivojlanishi, vegetative ko`payishi, gametasining saqlanishi, kasallik va zararkunandalar bilan zararlanishi, noqulay davrlarda o`simliklarning yashovchanligi to`g`risida ma`lumotlar keltirilgan.

**Kalit so`zlar:** O`simlik, vegetative va generative ko`payish, baholash, kasallik turlari, zararkunandalar.

RELATION OF DEER GRASS TO ENVIRONMENTAL FACTORS AND INTRODUCTORY ASSESSMENT

Abstract. The sum of signs of the introduction of plants was evaluated and information about the ontogenetic and seasonal life cycles of plants, generative development, vegetative reproduction, preservation of gametes, damage by diseases and pests, viability of plants in unfavorable periods given.

Keywords: Plant, vegetative and generative reproduction, assessment, types of diseases, pests.

СВЯЗЬ ОЛЕНЬЕЙ ТРАВЫ С ФАКТОРАМИ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ВВОДНАЯ ОЦЕНКА

Аннотация. Оценена сумма признаков интродукции растений и даны сведения об онтогенетическом и сезонном жизненном цикле растений, генеративном развитии, вегетативном размножении, сохранности гамет, повреждении болезнями и вредителями, жизнеспособности растений в неблагоприятные периоды.

Ключевые слова: Растения, вегетативное и генеративное размножение, оценка, виды болезней, вредители.

O`simliklar introduktsiyasining muvaffaqiyati undagi belgilar yig`indisi bilan baholanib, ulardan eng muhimi o`simlikning katta (ontogenetik) va kichik (mavsumiy) hayot sikllari o`tishining to`liqligi bo`lib hisoblanadi, unga o`simlik gabitusining saqlanib qolishi xos bo`ladi.

Introduksiyaning muvaffaqiyatli ekanligini baholashda generativ rivojlanish, vegetativ ko‘payishi, gabituning saqlanishi, kasallik va zararkunandalar bilan zararlanishi, yilning noqulay davrlaridagi o‘simliklarning yashovchanligi hisobga olinadi. *Origanum tithantum* L ning introduksiya natijalarini tahlil qilish uchun 6 ko‘rsatkichli baholashdan foydalandik (1-jadval).

Turni baholash 100 balli shkala orqali amalga oshirildi. 20-39 - gacha bo‘lgan ballar yig‘indisi istiqbolsiz, 40-59- kam istiqbolli, 60-79 – istiqbolli va 80-100 – juda istiqbolli deb hisoblandi. *Origanum tithantum* L ni introduksiya sharoitida mo‘l barg massasini hosil qila olish qobiliyati uni xo‘jalik bahosining asosiy ko‘rsatkichlaridan biri bo‘lib hisoblanadi. *Origanum tithantum* L introduksiya sharoitida kasallik va zararkunandalar bilan zararlanmadi. B. To‘xtaev (2007) tomonidan taklif qilingan sho‘rlangan tuproqlarda o‘simliklarni introduksion baholashning shkalasi bo‘yicha ko‘rsatmani hisobga olgan holda Surxondaryo viloyati sharoitiga xos bo‘lgan introduksion baholash ishlab chiqildi. *Origanum tithantum* L o‘simligi yuqori haroratga munosabatiga ko‘ra-o‘rtacha chidamli, sug‘orishga bo‘lgan talabi-o‘rtacha, past haroratga munosabati-chidamli, vegetativ kupayishi-kuchsiz, tabiiy ekilish-o‘rtacha, kasallik va zararkunandalarga chidamliligi-zararlanmaydi. Shunday qilib, *Origanum tithantum* L o‘simligi introduksiya sharoitida 75 ball to‘pladi va istiqbolli tur deb hisoblandi.

1-jadval

Ko‘rsatkichlar	Daraja va ballar						Intro- duksion bahosi, ball
	chidam-li	15	o‘rtacha chidamli	10	chidam-siz	5	
Yuqori haroratga munosabati	chidam-li	15	o‘rtacha chidamli	10	chidam-siz	5	15
Sug‘orishga bo‘lgan talabi	past	15	o‘rtacha	10	yuqori	5	15
Past haroratga munosabati	chidam-li	15	o‘rtacha chidamli	10	chidam-siz	5	5
Vegetativ kupayishi	inten-siv	25	kuchsiz	15	ko‘kar-maydi	5	25
Tabiiy ekilish	yuqori	15	o‘rtacha	10	bo‘l-maydi	5	10

Kasallik va zararkunandalarga chidamliligi	zararlanmaydi	15	kuchsiz zararlanadi	10	kuchli zararlanadi	5	15
Jami							85

***Melissa Officinalis* ning introduksion baholash shkalasi (ballar)**

Shuningdek Kiyik o'ti (zizifora)urug'dan ko'paya olish qobiliyati, yuqori haroratlarga munosabati jihatdan mahsuldorligi, kasalliklarga chidamliligi jihatdan bu introdusent o'simlikni dala sharoitida ko'paytirish mumkin.

Xulosa qilib aytish mumkinki o'simliklar introduksiyasida o'simliklarning zararkunanda va kasalliklarga qarshi, geografik iqlim sharoitlari, ekilishidan hamda vegetativ va generativ ko'payishdan kelib chiqqan holda baholangan.

REFERENCES

1. O'simlik preparatlari Abu Ali ibn Sino (Avitsen). Ma'lumotnoma // Sh.B.Irgashev tahriri ostida. – Toshkent: Abu Ali ibn Sino, 2003. – 457 b.
2. Sattarov D.S. Markaziy Tojikistonning ayrim hududlaridagi yovvoyi dorivor o'simliklarning biologik xilma-xilligi va resurslari// Abstrakt. Fanlar, Novosibirsk, 2019, -36 b.
3. Karimov I. A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – Toshkent: O'zbekiston, 1997. – 326 b.
4. Артюшенко З.Т., Федоров Ал.А. Атлас по описательной морфологии высших растений. Плод. – Л.: Наука, 1986. – 392 с.
5. Артюшенко З.Т., Федоров Ал.А. Атлас по описательной морфологии высших растений. Семя. – Л.: Наука, 1990. – 204 с.